

9. Hodnocení výsledků vzdělávacího procesu

Mgr. Jiří Sliacky, Ph.D.

Katedra pedagogiky sportu

Význam hodnocení

- informativní (výsledky žáka vzhledem k jeho předcházejícím výsledkům, stanovených hodnotících kritérií, ostatním žákům, ostatní populaci...) – slouží žákovi, učiteli, rodičům...
- motivační (zohlednění snahy, nasazení a zájmu i s ohledem na předpoklady žáka) – slouží především žákovi
- diagnostický (informace o míře, kvalitativní i kvantitativní, zvládnutí vyučovacího obsahu) – slouží především učiteli, vedení školy, inspekčním orgánům...

Předmět hodnocení v TV

- rozvoj tělesných, pohybových a funkčních schopností žáků, zejména úroveň tělesné zdatnosti a pohybové výkonnosti s ohledem na individuální předpoklady žáka
- úroveň osvojení si pohybových dovedností a teoretických vědomostí
- vztah žáka k pohybovým aktivitám a jeho sociální chování v kolektivu v rámci výuky

Diagnostické metody v TV

- vstupní, průběžná a konečná (výstupní) diagnostika
- tělesný rozvoj – zjišťování úrovně základních antropometrických ukazatelů (výška, váha, BMI...)
- rozvoj motorické výkonnosti – motorické testy (skok do dálky z místa, leh – sed opakovaně, člunkový běh, Cooperův test...)
- funkční rozvoj – v rámci pohybových aktivit zapojení diagnostických prostředků jako např. měřiče tepové frekvence

Diagnostické metody v TV

- pohybové dovednosti – odborné posuzování s využitím kritérií a hodnotících (posuzovacích) škál (škálování spočívá v sestupném uspořádání položek škálového kontinua, od nejlepšího k nejhoršímu provedení v podstatných fázích nebo částech pohybové dovednosti), nebo využívání testů speciální pohybové výkonnosti (např. běh na 60 m, skok do dálky, střelba na koš, odbíjení obouruč zdola o stěnu...)
- vědomosti – pozorování a posouzení reálného používání vědomostí v samotné tělovýchovné praxi (např. odborné terminologie, terminologie her a cvičení...), doplněné rozhovorem, kladením otázek, problémovými úkoly, případně vědomostními testy
- vztah k pohybovým aktivitám a sociální projevy (chování) – opět především pozorování při samotné činnosti (angažovanost, aktivita, snaha, samostatnost, tvořivost, spolupráce s ostatními, naplňování zásad fair-play), případně přihlédnutí k docházce a naplňování formálních požadavků (převlečení, přezutí, bezpečnost)

Význam cíle pro hodnocení

Pouze explicitně formulovaný cíl pomáhá učiteli zajistit soulad mezi tím co vyučuje a tím co hodnotí!

Žák ovládá akrobatický prvek stoj na rukou.

Žák technicky správně předvede stoj na rukou se záchranou.

Hodnocení z pohledu cíle

- prediktivní hodnocení (vstupní hodnocení na začátku učebního cyklu, které určuje aktuální stav znalostí či dovedností a pomáhá predikovat možnosti jejich dalšího rozvoje)
- formativní hodnocení (hodnocení v průběhu učebního cyklu, přináší konkrétní informace o aktuálním stavu znalostí a dovedností a dále informaci, co a jak je potřeba udělat dále, aby rozvoj úspěšně pokračoval)
- sumativní hodnocení (souborné závěrečné hodnocení, bilancování průběhu vzdělávacího procesu, splnění vytýčených úkolů, změření výkonu žáka, bývá stvrzeno vystavením formálního osvědčení (vysvědčení, certifikát...))

Formativnost hodnocení

- klíčová úloha hodnocení spočívá ve zpětnovazební informaci pro samotného žáka
- žák tedy musí hodnocení správně rozumět, aby jeho prostřednictvím dokázal sám zlepšovat svou práci
- musí se proto dozvědět dvě klíčové informace
 - v čem je jeho práce vyhovující či nevyhovující (kvalitativní složka)
 - do jaké míry je jeho práce vyhovující (kvantitativní složka)
- např. známky (klasifikační stupně) postrádají minimálně složku kvalitativní
- je proto důležité uvědomovat si omezení, která jednotlivé druhy hodnocení mají, jaké funkce ze své podstaty mohou a jaké nemohou naplňovat

Kriteriální hodnocení

- kritérium – měřítko, kterým porovnáváme kvalitu provedení úkolu
- hodnotící kritéria vycházejí ze stanovených vzdělávacích cílů
- sdělit žákům hodnotící kritéria je stejně důležité, jako jim sdělit samotný cíl
- kriteriální hodnocení neznamena automaticky formativní hodnocení, kritéria mohou fungovat i v rámci sumativního hodnocení

Kriteriální hodnocení

Žák technicky správně předvede stoj na rukou se záchranou.

Kritéria jako „checklisty“

- ✓ aktivní využití švihové nohy
- ✓ pohyb nohou zastaven o oporu
- ✓ zpevnění těla
- ✓ bederní oblast bez nadměrného prohnutí
- ✓ ruce vytaženy z ramen
- ✓ hlava není zakloněna ani předkloněna

Kritéria jako sady s indikátory

- **vynikající provedení** – přechod do stoje je plynulý s aktivním využitím švihové nohy, pohyb je zastaven po kontaktu s oporou, tělo je komplexně zpevněné, bedra bez prohnutí, ruce vytaženy z ramen, hlava nezaklání ani nepředklání
- **přiměřené provedení** – přechod do stoje je plynulý s aktivním využitím švihové nohy, pohyb je zastaven po kontaktu s oporou, tělo je zpevněné, ale jsou patrné nedokonalosti, zvláště prohnutí v bederní oblasti, zatažená ramena, zakloněná či předkloněná hlava
- **neadekvátní provedení** – přechod do stoje není plynulý, švihová noha není aktivně využívána, po kontaktu s oporou je tendence přepadávat, tělo není zpevněné, objevují se výrazné chyby především v prohnutí beder, zatažení ramen a záklonu či předklonu hlavy

Zpětná vazba

- informace, vyložená ze zpětného pohledu na činnost s cílem ji zlepšit
- zpětná vazba tedy musí být informativní (a to především na úrovni žáka) a odpovídat stanoveným cílům
- zpětná vazba je založena na faktech, které lze vypožorovat
- zpětnou vazbu podáváme nejen k výsledku, ale také k procesu (práci) a nejen po skončení činnosti, ale i v jejím průběhu
- zpětná vazba používá popisný jazyk, nikoliv posuzovací

Klasifikace v TV

- klasifikovat či neklasifikovat? – není otázka postoje učitele, pravidla pro hodnocení v předmětech jsou na škole stanovena v ŠVP a pro vyučujícího daného předmětu jsou tudíž závazná (včetně minimálního počtu známek za pololetí pro uzavření klasifikace)
- pravidla pro hodnocení obvykle stanovují minimální požadavky, nad rámec těchto požadavků může s hodnocení učitel nakládat podle vlastního uvážení a dotvářet tak edukační realitu svého předmětu podle svého pedagogického přesvědčení
- klasifikaci se tedy ve většině případů nevyhneme, je ale důležité doplňovat ji i o kvalitativní složku
- pro stanovení klasifikačních stupňů u pohybových dovedností lze využít princip hodnotících sad kritérií s indikátory

Doporučení k hodnocení v TV

- minimalizovat srovnávání žáků mezi sebou
- ocenit to, co se žákovi povedlo, snahu, nasazení...
- v případě negativního hodnocení se snažit povzbudit
- afektivní cíle raději neklasifikovat (stejně jako kázeňské problémy by neměly být zohledňovány v klasifikaci)
- zohledňovat specifika ve vývoji a rozvoji jednotlivých žáků (ačkoliv na to často nemají, či vlastně ani nemohou mít, oficiální doporučení ŠPZ)

Použité zdroje

FIALOVÁ, Ludmila. *Aktuální témata didaktiky: školní tělesná výchova*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1854-8.

RYCHTECKÝ, Antonín a Ludmila FIALOVÁ. *Didaktika školní tělesné výchovy*. 2. přeprac. vyd. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-659-7.

STARÝ, Karel a Veronika LAUFKOVÁ. *Formativní hodnocení ve výuce*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1001-6.